

ÎNTÂLNIREA TEATRELOR NAȚIONALE

Din doi în doi ani, între 1 și 8 decembrie, are loc la Cluj-Napoca Gala Teatrelor Naționale. Pe parcursul unei săptămâni, Teatrele Naționale din București, Craiova, Iași, Târgu-Mureș, Timișoara, Iași, Chișinău și Cluj aduc aici spectacolele considerate reprezentative, oferind publicului și specialiștilor posibilitatea să aprecieze și să analizeze momentul valoric în care se află fiecare dintre instituții, forța Teatrului Național, dacă ea există cu adevărat, în contextul mișcării teatrale. Ideea mi se pare utilă și provocatoare de numeroase discuții, cu atât mai mult cu cât, în ultimul timp, spectacolele de referință au avut loc pe alte scene decât cele Naționale. Chiar dacă ne vom întreba de ce, nu ne propunem aici să găsim răspunsuri sau să formulăm soluții. Problema este acută și ar merita o dezbatere în sine.

În 1996, Gala Teatrelor Naționale și-a dorit să fie o pledoarie pentru arta actorului. Așadar, spectacolele – selecționate, desigur, din oferta existentă, de Doina Modola, directoarea festivalului – au adus în prim-plan nume importante ale teatrului românesc: Silvia Ghelan, Ilie Gheorghe, Dorel Vișan, Marius Bodochi, Melania Ursu. Rigoarea și inventivitatea, forța și măiestria. Plaja mare a registrelor abordate a scos din nou în evidență personalitatea artistică inconfundabilă a unor mari interpreți, chiar dacă, uneori, regia spectacolelor nu era chiar rotundă. Privind Gala din acest punct de vedere, remarcăm recitalul lui Ilie Gheorghe în **Iona** de Marin Sorescu (Teatrul Național din Craiova), plin de nuanțe în rostire, de accente filosofice și hătre, traversat de un filon ludic, comic și tragic. Aplaudat minute în șir, acest **one-man-show** a fost, fără îndoială, și un omagiu adus lui Marin Sorescu, care avea să se stingă câteva zile mai târziu.

Teatrul-gază a prezentat două premiere, două spectacole realizate de Victor Ioan Frunză și Adriana Grand: **Falstaff** de Shakespeare și **Becket** de Anouilh. Două texte dificile, lucrate aproape în același timp și în care demonstrația regizorală se concentrează în evoluția interpretativă a lui Dorel Vișan (Falstaff), respectiv Marius Bodochi (Regele Henric II). Revenirea pe scenă a lui Dorel Vișan (absorbit, în ultima vreme de producțiile cinematografice) este un punct câștigat de teatrul românesc. Actorul „simte” scena foarte bine, știința și rigoarea lui aduc o dimensiune în plus spectacolului, abordarea complexă a acestui personaj tragicomic, studiat în detalii, dă naștere unui rol cu greutate, important pentru cariera interpretului. Acest Falstaff al lui Dorel Vișan aduce cu el o lume și veselă, și tristă, care-și consumă prezentul privind melancolic spre trecut, care-și trăiește viața mereu în apropierea morții. Farsele, speranțele, râsul și plânsul sunt comandate de Falstaff, dirijorul suprem. El nu este când comic, când tragic, este mereu comic și tragic în același timp, variind doar proporția în care una sau alta dintre componente se evidențiază din amestec. Este o performanță pe care Dorel Vișan o atinge. Cu efort bine dozat, Teatrul Național din Cluj a prezentat, pe lângă aceste două premiere, și alte spectacole „cotate”, deja cunoscute: **Săptămâna luminată** de Mihai Săulescu, în regia lui Mihai Măniuțiu, **17 acte cu Piet Mondrian**, un spectacol vizual excelent compus de Horațiu Mihaiu, **Regina Mamă** de Manlio Santanelli, pus în scenă de Mona Chirilă, **Nu poți trece cu capul prin zid** de Witkiewicz, montare realizată de Anca Bradu-Panazan. Dincolo de panoramarea celorlalte Naționale, Gala a oferit posibilitatea de a privi mai atent, pe un

set de spectacole extrem de variate, nu atât interpretările regizorilor, cât mai degrabă stadiul performant al trupei de la Cluj. Și când spun trupă, mă gândesc la Miriam Cuibus, Dorin Andone, Viorica Mischile, Cornel Răileanu.

În timp ce foarte mulți dintre oaspeții au mers să vadă **Opereta** de Gombrowicz, un extraordinar spectacol pus în scenă de Tompa Gábor la Teatrul Maghiar din Cluj, am rămas să vedem **Privește înapoi cu mânie** de John Osborne, spectacol al Teatrului Național din Târgu-Mureș, pe care nu-l văzusem. Mărturisesc că nu am înțeles foarte bine ce l-a atras pe regizorul Theodor Cristian Popescu la acest text al epocii „furioșilor”. Demersul său anevoios, lipsit de ritm, susținut plat de actorii Nicu Mihoc, Kozsik József, Cristina Toma, Diana Văcaru și Dan Glasu, părea că poate lua sfârșit oricând sau niciodată, lăsând la o parte efortul spectatorului (de aproape trei ore) de a pricepe măcar ce se spune. Cât despre cum se spune... Și astfel intrăm în alt plan de discuție al Galei, acela al reprezentativității. Spectacolul **Regele Lear** de Shakespeare al Teatrului Național din Timișoara, în regia lui Ioan Ieremia, tulbură bine apele mișcate de Târgu-Mureș. Deprofesionalizarea acestei trupei lasă un gust amar și scoate în relief dezechilibrul calitativ între montările de pe scenele Naționale. Multe dintre ele nu pot ieși – admitând că și doresc asta – dintr-un con de umbră, dintr-o condiție artistică îndoielnică.

Atunci, abundența epitetelor ce pigmentează, în publicația Galei, descrierea întâlnirii Teatrelor Naționale rămâne doar o figură de stil, insuficientă să transforme teoreticul în concret. Un fel de car înaintea boilor. Sigur că Săptămâna Teatrelor Naționale ar trebui să fie un eveniment al elitelor. Până una-alta, ce se întâmplă prin unele locuri de rang Național nu mai ține de mult de teatru. Cât despre elite... Oricum, ideea acestui festival, eforturile de a-l organiza (și aici se cuvine să mulțumim Doinei Modola și lui Dorel Vișan, directorul Teatrului Național din Cluj) ne-au oferit șansa de a lua pulsul, în suită, teatrelor care se cheamă Naționale. Câteva au nevoie de un șoc puternic pentru a intra apoi la terapie teatrală intensivă. Altfel, eticheta nu mai corespunde conținutului, expirat.

MARINA CONSTANTINESCU

Ilie Gheorghe în **Iona** de Marin Sorescu la TN Craiova, în regie proprie

foto: Dorian Delureanu